

Metàfora i destrucció del món

Marie-Claire Zimmermann, directora del Centre d'Estudis Catalans de París, va dedicar a Ausiàs March la seva tesi d'estat presentada a la Universitat de París-Sorbona. Creu que el poeta és un artista immens per l'ús que fa de la metàfora.

Metàfora i destrucció del món en Ausiàs March" va ser el títol de la comunicació que Marie-Claire Zimmermann va presentar en un col·loqui a Andorra l'any 1979. "Era la primera vegada que presentava una comunicació —recorda ara la directora del Centre d'Estudis Catalans de París i catedràtica de llengua i cultura catalanes de la Universitat de París-Sorbona— davant el públic català. D'aleshores ençà he aprofundit en l'estudi del poeta, sempre amb humilitat. Em considero humil al costat del primer poeta europeu del segle XV. La meua tesi d'estat, presentada al 1984 a la Universitat de París-Sorbona, es titula *La soledat d'Ausiàs March. Assaig sobre el naixement d'un sistema poètic a la península ibèrica*. I ara organitzo un col·loqui internacional sobre Ausiàs March de tres dies que es farà al Centre d'Estudis Catalans de la Sorbona el mes de març de l'any que ve".

Marie-Claire Zimmermann creu fonamentals, en la seva visió d'Ausiàs March, les idees exposades en la comunicació d'Andorra. "Hi parlava de la destrucció del món perquè l'escriptor vol renovar el llenguatge poètic i, com que vol renovar-lo, ha de començar destruint-lo. A més, destrueix el món en el sentit que la seva visió del món: del món, de l'amor, de la dona, de la vida... és negativa. Aquesta ha estat la meua teoria".

Destrucció de l'estil èpic. La

catalanòfila va arribar llavors a la conclusió que quan Ausiàs escriu poemes o cobles èpiques, destrueix a poc a poc l'estil èpic i en certa manera assistim a "una supressió del gènere èpic". Ausiàs, considera, inscriu el poema èpic en un context de dolor i de dubte; "és a dir, que la mateixa epopeia es va destruint per dintre". I "travessa el gènere" en el mateix moment que Francesc Ferrer

**"L'escriptor
renova el
llenguatge poètic
i per renovar-lo,
ha de començar
per destruir-lo,
com destrueix el
món, l'amor..."**

descriu el setge de Rodes segons totes les lleis de l'epopeia tradicional. "Podem parlar d'un 'realisme' de Ferrer i d'una 'irrealitat' en el món èpic d'Ausiàs March".

March fa una utilització estilística nova del meravellós èpic. Per Andreu Febrer, considera Zimmermann, el meravellós èpic resideix en la lluita desigual que oposa els homes summament fràgils a la natura arbitràriament metamorfosada pel dimoni amb omnipotència destructora, amb la

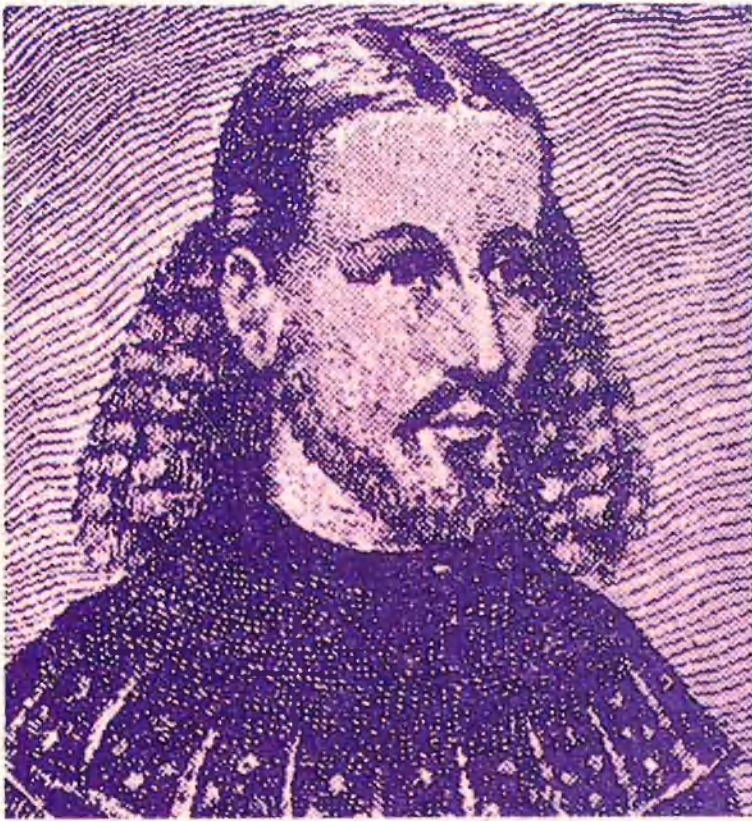
certesa inicial que la intervenció divina o sobrenatural provocarà un retorn a la immobilitat o a la perfecció somniada. Febrer canta l'horror d'una situació acumulant mots tècnics, precisions, detalls, al mateix temps que utilitza constantment la desmesura, l'excés temporal i l'acció hiperbòlica. Per March, el meravellós èpic resulta de la lluita entre les forces còsmiques, autònomes, perquè déu i el dimoni són totalment absents: els vents que "han mos desigs complir" no són signes sobrenaturals, només porten llur pròpia existència.

La irrealitat de la descripció en March també és sorprenent. Procedeix d'una manera diferent de les de Febrer i Lluïll: ell no té cap contacte físic amb el mar, el seu cos es troba fora de la tempestat, ni mullat, ni ferit, com si existís entre ell i el cataclisme una separació inexorable, com si ell estigués sol en un cercle que l'aïllés definitivament del món. "La tempestat, els mariners, els pelegrins no existeixen; només es produeix una apocalipsi de mots en què el Jo no és actor, sinó testimoni o creador de metàfores que són els signes d'un itinerari ontològic: el poeta és l'únic déu de la tempestat poètica".

La metàfora ontològica. La metàfora és el segon aspecte clau de la comunicació de Zimmermann. "La forma amb què concep les metàfores en fa un artista immens. A través de les imatges, de les comparances, sempre tra-

ARXIU

veure Zimmermann, no hi ha cap anècdota clara sobre la vida quotidiana a les terres de Beniarjó, sobre les activitats rurals —el sucre, la irrigació, un cert tipus d'economia—, sobre els conflictes amb la ciutat de Gandia, sobre l'actuació de les Corts.

“Des d'aquest punt de vista —diu— Ausiàs s'allunya molt dels grans creadors del passat, Guillem de Berguedà, Cerverí de Girona, els quals descriuen llur regió, un cert tipus de vida local, les lluites, amb personatges o ciutats, etc. Però no s'assembla tampoc als seus contemporanis que, com Jordi de Sant Jordi, no parlen de llur terra ni del poble. Ausiàs parla molt sovint del senyor, de la terra, del poble, però com si no hagués viscut mai en contacte amb el context designat. Ell vol únicament il·lustrar el comportament d'un Jo essencial que no té res a veure amb el Jo narratiu. El poeta només crea a partir d'una certa distància ini-

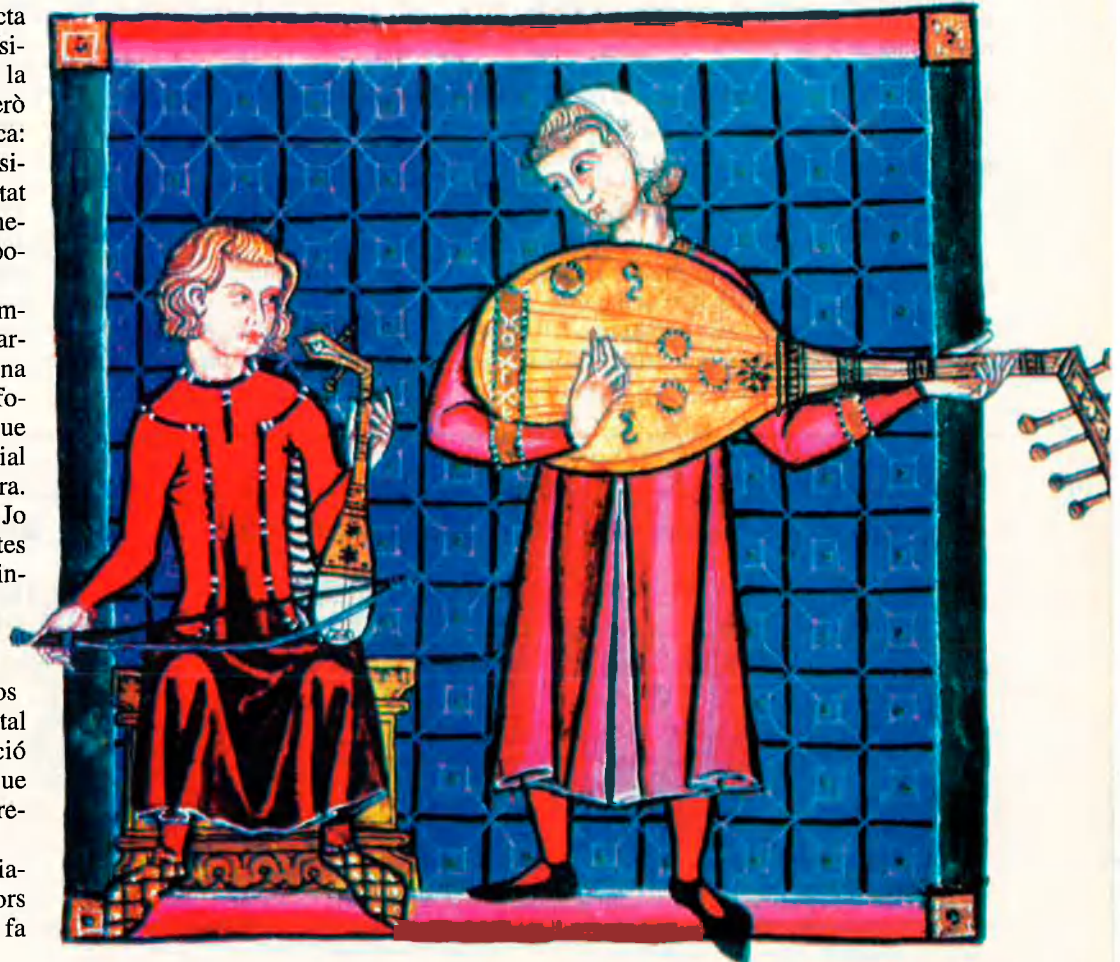
El provençal dels trobadors, diu Zimmermann, no podia entrar en la seva investigació poètica. Ja resultava un codi usat. Sols la llengua quotidiana que li serveix per a pensar i per a expressar-se en la societat pot arribar a les arrels de l'angoixa.

ARXIU

dueix una altra cosa. No es tracta d'una analogia. És una metafísica ontològica, crec, deutora de la visió medieval de la culpa, però —i és la novetat—, és ontològica: diu l'ésser, l'essència. Aquí resideix l'extraordinària originalitat del poeta, més ontològic que metafísic. Això és molt nou a l'època”.

La primera conclusió de Zimmermann era que l'epopeia marquiana, com a escriptura d'una història present o com a metàfora de la introspecció, és més que tot una visió immaterial i trivial del món i de la societat guerrera. “L'únic personatge que diu Jo vol no sols traduir els conflictes sentimentals o morals, sinó inventar la pròpia epopeia antològica: cosa que explica la travessada del gènere èpic, la utilització de tots els recursos èpics, i la metamorfosi brutal de tot el sistema èpic en funció de les contradiccions del Jo que busca unitat i síntesi amb una renovació de l'escriptura”.

En el reflex de la vida quotidiana també s'allunya dels creadors del passat. En la seva obra, fa

Marie-Claire Zimmermann, catedràtica de llengua i cultura catalanes de la Universitat de París-Sorbona, dirigeix el Centre d'Estudis Catalans de París. Hi organitzarà un col·loqui sobre March, el març de l'any que ve.

cial. Es val d'exemples que podrien també ésser tòpics: el senyor, el servidor, el pagès, però que no ho són perquè sempre tenen un valor negatiu de contraexemple, dins un procés destructor que va acumulant els fracassos, les impossibilitats, les degradacions".

La veritable invenció marcaria en la relació senyor-ciutat radical, creu Zimmermann, en la construcció d'al·legories del Jo sense tenir en compte la piràmide social, a partir de la vida quotidiana, o més aviat biològica, la

que ho iguala tot, assenyalant fenòmens físics, emotius, de tipus universal.

Trencament de l'amor. Més trencament amb el passat, més destruccions: l'aventura amorosa, la qual el fa diferent dels trobadors. "Els trobadors cultivaven un amor infeliç per crear una escriptura singular sobre un amor individual, per inventar un amor literari. Era pura estètica. L'aventura amorosa no és l'essencial en Ausiàs March. En el poema XIII, per exemple, la imatge inicial no té res a veure amb l'amor dolorós, és a dir amb el tòpic. Sols el vers 26 parla de l'amor; l'important és el dolor misteriós, imprecís, de l'ésser, i que fa del poeta un 'mesell' o un pestífer".

Sobre l'amor, Marie-Claire Zimmermann arribava a la conclusió que l'amor forma part de la llista de fracassos dels quals tracta la seva obra. "Fracàs de l'experiència amorosa que ell no vol transfigurar, ja que confessa la violència del desig. L'amor pur és un tòpic que no pot suscitar imatges, i l'amor grosser sols és evocat amb sarcasmes i vulgaritat, car Ausiàs vol denunciar públicament l'engany de la seva amada, és a dir, burlant-se de les lleis i les convencions del món trobadoresc".

La relació entre el Jo i el món també el fa diferent. "Ausiàs March no deixa mai d'interpretar el món per trobar una resposta al fracàs permanent del Jo. Però la

seva obra no en proposa cap, i en això és diferent de la poesia del segle XV. Febrer i Jordi de Sant Jordi van resoldre més o menys la seva relació amb el món. Més que tots els altres, Ausiàs va investigar a fora per trobar les claus del seu propi enigma, però quan ell descriu o afirma, és per confessar més rotundament els seus constants errors de desxi-fratge".

Ausiàs March és una sorpresa. Sorpren en el segle, diu la catalanòfila, la barreja de prosaisme i irrealitat, de solemnitat i trivialitat. "El provençal ja no podia entrar en la seva investigació poètica. Ja resultava usat el codi. Sols la llengua quotidiana que li serveix per pensar i expressar-se en la societat pot arribar a les arrels de l'angoixa. Ausiàs és desfà d'una tradició per expressar anormalment, fora de la norma, una soledat anormal".

Les bases essencials de les metàfores d'Ausiàs March són, considera Marie-Claire Zimmermann, la irrealitat de les coses més visibles, la trivialitat dels símbols més alts i la destrucció del món. Aquestes metàfores tan potents fan d'Ausiàs March "un gran visionari que no deixa de proclamar vanament l'existència del Jo ja perdut en el no-res". Amb aquest "sistema poètic obert" Marie-Claire Zimmermann creu que comença la poesia catalana moderna.

Lluís Bonada

Escriure com elles

**E. Lledó, M. Miralles,
M. Otero, L. Ribelles**

Aquest crèdit es dedica a la llengua escrita i vol ajudar l'alumnat en la producció de textos escrits; les propostes deriven de la convicció que per aprendre a escriure cal posar-se a fer-ho

Editorial Laertes
"Lectures i Itineraris", 27

Parlar com elles

**E. Lledó, M. Miralles,
M. Otero, L. Ribelles**

Aquest crèdit, que tracta de la llengua oral, presenta els trets fonamentals de la comunicació verbal; i planteja una reflexió sobre les característiques de la llengua parlada.

Editorial Laertes
"Lectures i Itineraris", 28

Elles i la seva obra

**E. Lledó, M. Miralles,
M. Otero, L. Ribelles**

L'objectiu principal d'aquest crèdit és familiaritzar l'alumnat amb els trets fonamentals dels principals gèneres literaris: la narració, el teatre i la poesia.

Editorial Laertes
"Lectures i Itineraris", 27